

Přehled teologických pojetí Kristova smíření

Chceme společně, milí bratři, na této pastorálce přemýšlet o významu Kristovy zástupné oběti. Dějiny křesťanského teologického myšlení, do nichž se alespoň letmo spolu nyní ponoříme, jednoznačně potvrzují nezastupitelný význam Kristova díla smíření a klíčovost jeho postavení v křesťanském učení. Snaha toto smíření interpretovat dala v průběhu dvoutisícileté historie církve zrod mnoha rozdílným teoriím. Zdá se, že tato rozdílnost je způsobena především skutečností, že se jednotliví teologové a jejich následovníci různí ve výběru důrazů Písma, jež se tématu smíření týkají. K této skutečnosti pak pochopitelně přistupuje rovněž odlišnost pohledů na jiné oblasti učení. Mým úkolem v této přednášce je podat stručný nástin alespoň nejdůležitějších z nich. Slovo stručný je asi třeba zdůraznit vzhledem k času, který máme. U všech teorií budu postupovat podobně. Nejprve dané pojetí představím a následně se pokusím ukázat na jeho silné a slabé stránky.

1. Teorie výkupného - Smíření jako vítězství nad silami zla a hříchu

Tato teorie se rovněž někdy nazývá "dramatickou", protože uvažuje o smíření především v dimenzi kosmického zápasu mezi silami dobra a zla. Podstatou Kristova díla smíření je vítězství nad satanem. V různých obměnách ji zastávali především *Origenés*, *Řehoř z Nyssy*, *Řehoř Veliký*, *Jan Damašský* a také *Augustin*, vůbec je možno říci, že především v rané církvi byla velmi rozšířená a oblíbená (nechce se tím ale říci, že by zmínění neznali i jiné důrazy). V moderní době tento přístup zpopularizoval švédský teolog *Gustaf Aulén* v knize *Christus Victor* (1930).

Tato teorie z biblického učení vyzdvihuje skutečnost, že Kristus přišel, "aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé" (*Mk 10,45*). V kosmickém zápasu mezi duchovními silami Satan skrze hřích ovládl a zotročil člověka a nyní vládne celému světu. Člověk nyní patří Satanu a nemůže být propuštěn bez náhrady. Satan žádá za propuštění člověka krev Božího Syna. Tak *Origenés* odpovídá na hypotetickou otázku "Komu bylo výkupné zapláceno?". V jeho pojetí požaduje Kristovu krev satan, nikoliv Bůh; je to ten Zlý, kdo určuje výši výkupného. Satan ovšem nemohl pobývat v přítomnosti svatého Božího Syna, a proto po uskutečnění této "transakce" nebyl schopen udržet Krista ve své moci a ten byl vzkříšen. Podle *Řehoře Velikého* zase lidstvo může být vysvobozeno ze satanových práv jen tak, že ďábel překročí hranice své pravomoci, čímž bude donucen na svá práva rezignovat. Vtělený Boží Syn se tak vlastně stává jakousi pastí na satana. Jeho božství je skryto pod lidstvím podobně jako háček na chytání ryb je skryt pod návnadou. Satan chce spolknout Kristovo lidství, ale nevidí božství skryté v lidském těle, a tak je polapen.

Obhájci této teorie se pochopitelně museli zaměřit na námitku, že Bůh jednal se satanem nespravedlivě a že ďábel byl oklamán, že Bůh je vlastně podvodník. *Řehoř z Nyssy*

zdůrazňuje, že tento Boží “podvod” byl učiněn kvůli našemu dobru a s dobrým záměrem. *Augustin* ve svém spise *O Trojici* naopak poukazuje na skutečnost, že Satan se stal obětí nikoliv Božího podvodu, ale své vlastní pýchy. Dábel byl oklamán svou pyšnou představou, že by mohl panovat nad Kristovou duší.

Je zřejmé, že “dominantním tématem této teorie bylo vítězství nad Satanem a vysvobození lidstva z jeho pout.”¹ Přináší velmi silný důraz na triumfální rozměr důsledků Kristovy smrti a vzkříšení. Z reformátorů měl pro tento rozměr zřejmě největší pochopení Martin Luther. Kristus „vyplenil peklo“ (inspiruje se R.Bonnke zde?), zničil jeho brány a vyvedl zajatce na svobodu. Věta z Apoštolského vyznání, že Kristus „sestoupil do pekel“, podle všeho odráží tyto představy. Mimochodem tato věta je z celého vyznání nejmladší a s největší pravděpodobností v něm našla své místo až v polovině 7.století.

Kristova smrt byla tedy podle tohoto pojetí namířena předně proti Satanu. Role Kristova díla ve vztahu k Bohu je zcela druhotná. To je zjevná slabina této teorie. Hřích vnímá pouze jako zotročení (byť je to biblická pravda) a jen málo se zabývá skutečností, rovněž zjevenou Písmem, že hřích je předně neposlušnost vůči Pánu Bohu, jež působí, že na Božím soudu jsme odsouzeni. Jinými slovy, Kristus přichází na svět naplnit satanovy požadavky, nebo ho oklamat, ale nepřichází proto, že by to požadovala Boží spravedlnost, spravedlivý Boží charakter.

2. Satisfakční teorie

Představu, že satan má nějaká práva nad padlým lidstvem, jež by Bůh musel respektovat, a především myšlenku, že Bůh satana podvedl, poměrně razantně odmítl jeden z největších středověkých teologů *Anselm z Canterbury*. Jeho pojetí, jež rozpracoval ve svém díle *Cur Deus Homo?*, vychází ze skutečnosti, že Kristova smrt má objektivní charakter - nezaměřuje se ani na člověka, ani není předně výkupným zaplaceným silám zla, ale má uspokojit princip, jenž má svůj základ v samotné Boží přirozenosti. Anselm tu navazuje na *Augustina* a *Řehoře Velikého*, u nichž je možno objevit významný biblický důraz, že v samotné Boží povaze existuje něco, co vyžaduje smíření. *A.McGrath*: „*Anselmův důraz naprosto spočívá v Boží spravedlnosti. Bůh vykupuje lidstvo způsobem, který je naprosto v souladu s Boží spravedlností.*“²

Hříchem člověka byl, podle Anselma, Bůh okraden o svou čest, což nemůže zůstat nepotrestáno, protože Bůh nemůže hřích tolerovat. Musí požadovat buď trest (což by ale znamenalo zničení lidstva), nebo náležitou satisfakci. Tato satisfakce spočívá ve dvou skutečnostech: 1) „člověk nyní bude přistupovat k Bohu s opravdovou poslušností, kterou mu

¹ ERICKSON, M. J. *Christian Theology*. Grand Rapids : Baker Book House, 1992, s.795.

² MCGRATH, A.E. *Historical Theology*. Oxford : Blackwell Publ., 2007, s.135.

dluží; 2) urážku Boží cti napraví tím, že zaplatí více než vyžaduje výše dluhu.“³ Jedině Bůh je však tak velký, aby mohl takové zadostiučinění přinést; člověk toho není schopen, protože jediný hřích vůči nekonečnému Božímu majestátu převáží hodnotu celého stvoření. Ale člověk je dlužník, člověk musí dluh splatit. Proto se Boží Syn stal člověkem. Ve svém milosrdenství se proto Bůh rozhodl darovat svého Syna, Boha i člověka, který jediný mohl poskytnout neomezené zadostiučinění a stát na místě lidí. Tím, že Kristus byl poslušen zákona, trpěl a zemřel, ačkoliv to pro Jeho nevinu nebylo nutné, přinesl nekonečnou slávu Bohu. To Kristu přineslo odměnu. *“Protože však On sám jako Boží Syn pro sebe nic nepotřeboval, byla tato odměna převedena na hříšníky v podobě odpuštění hříchů a budoucího požehnání pro všechny, kteří žijí v souladu s příkázáními evangelia.”*⁴

Anselm zdůrazňuje skutečnost, že pokud je Bůh Bohem, *musí* jednat na obranu své cti. Nemůže přehlížet urážku, hřích, ani ji nemůže odpustit bez potrestání. Tento rys je silnou stránkou Anselmova pojetí smíření. Má svůj základ ve svatém Božím charakteru a v uznání Boží svrchované vlády nad stvořením. Rozpoznává závažnost hříchu. Kříž je mu jedinou cestou smíření. Slabinou této teorie se zdá být skutečnost, že se v ní nemluví předně o Boží spravedlnosti, ale o Boží cti, což může vyvolávat dojem libovůle na Boží straně nebo nastolování jakéhosi “soukromého práva”. Teorie rovněž postrádá zmínku, jak je Kristovo dílo člověku udíleno, nemluví o spojení člověka s Kristem skrze víru a není doceněna role spravedlnosti Kristova života. Kristova smrt není zástupným trestem za hřích, ale spíš dobrovolně přineseným poplatkem, zásluhou, jež má vykompenzovat nedostatky druhých.

2.1 Reformační rozpracování Anselma – trestně-satisfakční teorie

Anselmovu satisfakční teorii rozpracovali mj. reformátoři, kteří navázali především na myšlenku, že je to svatý Boží charakter, co vyžaduje smíření. Hřích je vnímán jako přestoupení Božího zákona, který tento Boží charakter člověku zjevuje a je s ním plně v souladu. Bůh ze své lásky vzal v Kristu místo nás na sebe trest za náš hřích, čímž nám získal odpuštění. Kdo věří v Krista, který za nás nesl hříchy, obdrží darem spravedlnost před Bohem. Skrze spojení vírou s Kristem je, podle *Calvina*, věřícím připočtena Kristova spravedlnost, takže oni sami k této spravedlnosti nijak nepřispívají⁵, ale je to právě toto spojení s Kristem, co následně nevyhnutelně vede k našemu posvěcení. Toto pojetí se obvykle nazývá trestně-satisfakční. Spojuje to, co bylo pro Anselma alternativou, trest a zadostiučinění. Svým poslušným životem naplnil Kristus dokonale požadavky zákona, jeho smrtí na kříži pak bylo učiněno zadost Boží spravedlnosti. Trest, podstoupený zástupně

³ BERKHOF, L. *Dějiny dogmatu*. 1.vyd. Praha : Návrat domů, 2003, s.141.

⁴ BERKHOF, L. *Systematic Theology*. Edinburgh : Banner of Truth Trust, 1988, s.385.

⁵ “Proto nás tedy příúčastňuje na sobě, abychom byli před trůnem Božím pokládáni pro jeho spravedlnost za spravedlivé my, kteří jsme sami v sobě hříšníci. Tímto způsobem jsme svlečeni z vlastní své spravedlnosti a oblečeni spravedlností Kristovou, a třebaže jsme ve svých skutečích nespravedliví, jsme ospravedlněni skrze víru Kristovu.” CALVIN, J. *Vzdělání ve víře*. 1.vyd. Praha : Kalich, 1953, s.36-37.

Kristem, je tedy základním prostředkem zadostiučinění: *“Protože Bůh byl popuzen k hněvu lidskou neposlušností, Kristus ji smazal svou poslušností, vydav se Otcí poslušně až na smrt. A obětoval se Otcí svou smrtí jako oběť, aby se Boží spravedlnost upokojila jednou provždy, aby všichni věřící byli navěky posvěceni a aby věčné dostiučinění bylo úplné. Prolil svou svatou krev jako cenu našeho vykoupení, aby rozlícenost Boží proti nám rozpálená zhasla a naše nepravost aby byla shlazena.”*⁶

Nastupující osvícenství a z jeho impulzů i liberální teologie odmítly satisfakční teorii společně s mnoha dalšími pilíři soteriologie předchozích století (učení o prvotním hříchu, učení o přičtení Kristovy spravedlnosti, myšlenku zástupného zadostiučinění ad.). Významnou obhajobu „právního“ přístupu trestně-satisfakční teorie přineslo dílo *Karla Bartha*. V *Církevní dogmatice* (IV/1, par.59,2) se tímto tématem zabývá v oddílu nazvaném „Soudce souzený na našem místě“. Už z názvu vyplývá, o čem jde: Bůh vyhláší Boží soud nad hříšným lidstvem a poté tento soud bere sám na sebe: *„Na kříži se stalo to, že spravedlivý rozsudek, který byl vynesen nad námi lidmi, odpykal Boží Syn tím, že sám jako člověk zaujal naše místo, kde podstoupil soud, který byl uvalen na nás... Protože Bůh chtěl, aby byl jeho soud nad námi vykonán v jeho Synu, naplnil se celý v jeho osbě, tzn. v jeho obžalobě, odsouzení i záhubě. On soudil, a byl to soudce, kdo byl souzen a kdo se nechal odsoudit... Proč se stal Bůh člověkem? Proto, aby Bůh jako člověk mohl vykonat, naplnit a dokončit toto všechno pro nás provinilé, aby touto cestou mohl uskutečnit naše smíření s ním a naše obrácení k němu.”*⁷ A. Mc Grath to shrnuje slovy: *„Bůh vykonává svůj spravedlivý soud tak, že odhaluje náš hřích, bere jej na sebe a tím láme jeho moc.”*⁸

3. Teorie morálního vlivu

Tuto subjektivní teorii smíření zastával v přímé opozici k Anselmovi *Petr Abélard*. V jeho pojetí je smíření především demonstrací Boží lásky k člověku. Nechci tím tvrdit, že Abélard tento rozměr považuje za jediný význam Kristova kříže, ale je to jeho hlavní důraz (je ale třeba asi přiznat, že se v tomto ohledu vede o Abélarda diskuze). Překážkou mezi Bohem a člověkem je lidský strach a ignorování Boha. Jsou to lidské postoje, co člověka od Boha odděluje. Tuto překážku pomáhá překonat Kristova smrt, v níž Boží láska trpí s hříšnými stvořeními a bere na sebe jejich strastiplný úděl, solidarizuje se s nimi. Tato smrt není odčiněním hříchu, není zjevením Boží spravedlnosti. Má obměkčit lidská srdce a probudit v nich lásku k Bohu, chce lidi ujistit, že na Boží straně není žádná překážka jejich přijetí a prominutí hříchu: *„...skrze jedinečný akt milosti, kterou nám zjevil – tím, že na sebe jeho Syn vzal naši přirozenost a vytrvale nás pak učil slovem i příkladem včetně smrti – nás k sobě*

⁶ CALVIN, J. *Vzdělání ve víře*. 1.vyd. Praha : Kalich, 1953, s.42-43.

⁷ Cit. dle MCGRATH: Soteriologie. In: MCGRATH (ed.) *Blackwellova encyklopedie moderního křesťanského myšlení*. 1.vyd. Praha : Návrat domů, 2001, s.487.

⁸ Tamtéž.

*připoutal láskou. Naše srdce by proto měla být působením takového daru zažehnuta a pravá láska by se neměla vzpěčovat tomu, podstoupit pro něj jakákoliv protivenství.*⁹ Bůh v Abélardově pojetí nepožaduje žádnou satisfakci za hřích, protože to není v Jeho přirozenosti. Podstatou Božího charakteru je láska, proto se člověk nemusí obávat trestu. Jediným požadavkem je, aby hříšníci přišli k Bohu v pokání.

Přes nespornost skutečnosti, že Kristova smrt je zjevením Boží lásky (*J 3,16-18*), je třeba konstatovat, že tato teorie v mnoha ohledech neodpovídá učení Písma. Předně vlastně nedokáže odpovědět na otázku: Jak kříž odhaluje Kristovu lásku? A proč právě kříž? Nebere dostatečně v úvahu biblické pojetí lidského hříchu, podle nějž člověk ve svém přirozeném stavu není vnímavý k duchovním skutečnostem, ale je *“mrtev ve vině a hříchu.”* (*Ef 2,1*) Sluší se tu připomenout právě Anselmovo zdůraznění: *„Dosud si nezážil, jak závažný je hřích.“* Dokud není obnoven Duchem svatým skrze víru a ospravedlněn, nedovede rozpoznat morální hodnotu Kristovy smrti. Zdá se, že toto pojetí je přímo v protikladu k celé myšlence ospravedlnění, jež je založeno na skutečnosti Kristovy smírčí oběti (*např. Ř 3,21-26*), která je onou zjevenou Boží spravedlností. Navíc je těžko možné přijmout takovou manifestaci Boží lásky, jež vlastně vůbec nebyla nutná. Pokud je Kristova smrt pouze Božím prostředkem, jak učinit na člověka dojem a obměkčit jeho srdce, a nikoliv nutným prostředkem spásy, pak – mám za to - je třeba souhlasit s Berkhofem, že se jedná o krutou manifestaci lásky. *“Je bezpochyby pravdivé, že nezbytné utrpení, které je podstoupeno za nějakým spásným účelem, jehož nemůže být dosaženo žádným jiným způsobem, zanechá hluboký dojem. Avšak účinek dobrovolného utrpení, jež vůbec nebylo nutné ani požadované, je zcela odlišný. Ve skutečnosti je to proti křesťanskému svědomí.”*¹⁰

4. Smíření jako příklad

Pojetí, které představuje Kristovo smíření jako příklad, bylo rozvinuto na základě pouhých několika biblických veršů. Jedním z klíčových míst je 21.verš druhé kapitoly 1. Petrovy epištoly: *“K tomu jste přece byli povoláni; vždyť i Kristus trpěl za vás a zanechal vám tak příklad, abyste šli v jeho šlépějích.”* Svůj původ má tato teorie v myšlení sociniánů ze 16. století. *Faustus Socinus* odmítl reformační učení o zástupnosti Kristova utrpení. V pozdějších staletích pak tento přístup zdomácněl především v osvícenských racionalistických kruzích a získal obrovský vliv, který je leckdy cítit dodnes. Podle tohoto pojetí je třeba odmítnout myšlenku, že svatý Boží charakter vyžaduje potrestání hříchu. To nemá žádné opodstatnění. Kříž nemá transcendentní rozměr, důležité je pouze to, jaký má na lidstvo vliv. Kristova smrt proto není smírčí obětí za hřích, nýbrž zjevením cesty víry a poslušnosti, která vede k věčnému životu. Ježíšův život i Jeho smrt jsou v tomto pojetí příkladem opravdové

⁹ Cit. dle LANE, T. *Dějiny křesťanského myšlení*. 1.vyd. Praha : Návrat domů, 1996, s.100-101.

¹⁰ BERKHOF, L. *Systematic Theology*. Edinburgh : Banner of Truth Trust, 1988, s.387.

poslušnosti, který je lidem podnětem a inspirací k tomu, aby vedli stejný život. *Hastings Rashdall* – jinak stoupenec Abélardův – napsal v jednom ze svých děl v roce 1915 ad Sk 4,12: „*Není pod nebem jiného ideálu, zjeveného lidem, jímž bychom mohli být spaseni, vyjma ideálu morálního, kterému nás Kristus učil svými slovy a který ukázal příkladem svého života a smrti z lásky.*“¹¹ Sociniánské a osvícenské pojetí vychází z pelagiánského předpokladu, že člověk je duchovně a morálně schopen činit Boží vůli, pouze potřebuje příklad naprosto oddané lásky k Bohu. Je typické, že Ježíš je pouze dokonalý člověk, jenž zemřel mučednickou smrtí, učitel spravedlnosti a lásky. *L.Hejdánek*: „*Ježíš je vrcholný svědek a činitel víry (nebo také činitel pravdy...).* Křesťané si však z tohoto činitele a svědka udělali předmět víry.“ (skutečná víra ovšem předmět nemá)¹² Mesiášem se Ježíš stává teprve díky své dokonalé poslušnosti. Jeho dílo proto například nemá žádný význam pro lidi žijící před Jeho příchodem, pro lid SZ.

Písmo však jasně ukazuje, že následovat Krista může s duchovním užitekem pouze Jeho lid, který On vykoupil z hříchu. Pokusy následovat Kristův příklad bez milosti znovuzrození vždy v dějinách vedly k deformacím biblického učení i Kristova příkladu samotného.

5. Mystická teorie

Určitý protest proti čistě racionalistickému přístupu představil *Friedrich D.E. Schleiermacher*, otec liberální teologie. Kristus je mu nikoliv Vykupitel z hříchu, ale spíše „prototyp pravého lidství“¹³. Jeho posláním bylo přivést lidi k vědomí Boha. Toto vědomí Boha je v lidech pouze slabé a zatemněné, ale Ježíš si Boha uvědomoval v každém okamžiku svého života dokonale, odlišoval se od nás „trvalou mohutností (Kräftigkeit) svého vědomí Boha“¹⁴. Byl dokonalým a zcela bezhříšným člověkem, který svou smrtí zcela vyhladil původní zkaženost lidské přirozenosti, čímž ji navrátil do mystické jednoty s Bohem. Tak se stal jakousi duchovní hlavou nového lidského pokolení, sjednoceného s Bohem.

V této teorii není místo pro lidský hřích a vinu, Pán Ježíš Kristus pro ni není, navzdory svědectví Písma, vtěleným Bohem, a i proto Jeho smrt na kříži nechápe jako oběť za hříchy lidí. O smíření má smysl hovořit jen tam, kde mezi dvěma stranami končí stav nepřátelství. Schleiermacher ovšem spíše vede k náboženské zkušenosti. Změna, o kterou usiluje, není etické povahy a netýká se lidské zodpovědnosti vůči Bohu. Jeho teorie tudíž ve skutečnosti vlastně ani není teorií smíření.

¹¹ Cit. dle MCGRATH: Soteriologie. In: MCGRATH (ed.) *Blackwellova encyklopedie moderního křesťanského myšlení*. 1.vyd. Praha : Návrat domů, 2001, s.488.

¹² HEJDÁNEK, L. *Ježíš jako výzva*. Souvislosti. Revue pro křesťanskou kulturu, 1, 1990, č.4, s.65.

¹³ BERKHOF, L. *Dějiny dogmatu*. 1.vyd. Praha : Návrat domů, 2003, s.159.

¹⁴ Cit. dle PÖHLMANN, H.G. *Kompendium evangelické dogmatiky*. 1.vyd. Jihlava : Mlýn, 2002, s.232.

6. Politické interpretace

Jako poslední příklad teologického pojetí Kristova smíření uvedu jednu z politických interpretací významu Kristova kříže, tzv. teologii osvobození. Podle mínění mnoha teologů zastihlo XX.století křesťanství ve službách nelidského systému. Evropská teologie je kritizována za to, že se v mnoha ohledech stává nikoliv teologií útoku Boží milosti na tento svět, nýbrž spíše ideologickým zdůvodněním stávajících nespravedlivých sociálních a ekonomických struktur. Často se tradiční teologii i církvi obecně vytýká, že svůj zájem napřela pouze k objektivnímu (až odtazitému) Bohu a svými důrazy na zaslíbení týkající se "onoho světa" opustila Kristovo povolání ke službě člověku v jeho reálné sociální a ekonomické - zkrátka "pozemské" - situaci.

Teologie osvobození, jež svůj název získala podle stejnojmenného díla peruánského kněze *Gustava Gutiérreze* z roku 1972, je úzce spjata s myšlenkami revolučního boje proti chudobě, nespravedlnosti a ekonomické závislosti. Podle Gutiérreze je místo teologie právě uprostřed osvobozovacího procesu za vymanění z ekonomické závislosti Latinské Ameriky. Zápas o humánnější svět není ovšem jen čímsi předběžným, nýbrž je součástí procesu spásy. Kristův vykupitelský čin je porážkou struktur zla, jež působí nesvobodu, sociální a ekonomickou bídu, útlak a nerovnost. Je radikálním osvobozením z otroctví těchto struktur - a toto osvobození k spravedlnosti mezi lidmi se má stát dějinnou skutečností v tomto světě. Teologie osvobození se proto politicky se angažuje a účastní se revoluce.¹⁵ Konečným cílem ale je „radikálně nový způsob lidství, permanentní kulturní revoluce.“¹⁶

Je třeba přiznat, že teologie osvobození volá církvev poprávu k zodpovědnosti tam, kde se zabydluje v daných ekonomických poměrech, kde je přestává reflektovat ve světle Písma, straní bohatým tohoto světa a chudým v lepším případě vykazuje místo na periferii (*Jk 2, 1-9!*). Hospodin má zvláštní zájem o chudé a utlačované, bezdomovce, sirotky i vdovy, a naopak soudí ty, kdo utiskují druhé (*Lk 1, 51-53!!*). Tam, kde církvev zapomíná na tyto skutečnosti a ochotně se dává do služeb vládnoucích struktur, je povážlivě blízko hrozbě, že se stane zmařenou solí. Svrchovaný Boží nárok se vztahuje i na ekonomickou a sociální oblast života světa a Boží dílo smíření si razí vítězně cestu i zde - navzdory selháním církvev.

Otázkou ovšem je, zda se tak děje způsobem, jaký představuje teologie osvobození. Přes všechnu nespornou teologickou práci východiskem teologů osvobození není pravda Písma, nýbrž sociologická analýza, která tvoří "nový standard pro chápání Písma a církevní

¹⁵ Velký vliv má toto hnutí dosud na postoje Světové rady církví. Na kongresu v Uppsale v roce 1968 převládlo pojetí misie církvev, jež bylo definováno vyhraněně sociálněpoliticky. SRC výrazně podporovala osvobozovací hnutí zemí třetího světa již v 60. letech.

¹⁶ Cit.dle ESCOBAR, S. Teologie osvobození. In: MCGRATH (ed.) *Blackwellova encyklopedie moderního křesťanského myšlení*. 1.vyd. Praha : Návrat domů, 2001, s.513.

tradice¹⁷ a jež má zřetelně marxistické pozadí. V souladu s marxismem teologie osvobození spatřuje kořen odcizení člověka v ekonomické nerovnosti. Proto patrně má tak málo porozumění pro duchovní nouzi člověka. Nejhlubší lidskou potřebou ale není ekonomické či sociální osvobození, nýbrž vysvobození ze strašných pout hříchu, jež není sociologickou kategorií, nýbrž záležitostí vztahu ke Stvořiteli. Na to revoluční prostředky nestačí. Je nutné osobní smíření s Bohem skrze pokání a víru v Krista. Boží nabídka smíření pak není omezena na chudé a utlačené, ale je určena všem lidem bez rozdílu "třídního původu".

Mgr. Robert Hart, kazatel CB v Praze 4 - Šeberově

Použitá literatura:

- BERKHOF, L. *Dějiny dogmatu*. 1.vyd. Praha : Návrat domů, 2003, s.134-164.
- BERKHOF, L. *Systematic Theology*. Edinburgh : Banner of Truth Trust, 1988, s.367-399.
- CALVIN, J. *Vzdělání ve víře*. 1.vyd. Praha : Kalich, 1953. 80s.
- ERICKSON, M. J. *Christian Theology*. Grand Rapids : Baker Book House, 1992, s.781-841.
- ESCOBAR, S. Teologie osvobození. In: MCGRATH (ed.) *Blackwellova encyklopedie moderního křesťanského myšlení*. 1.vyd. Praha : Návrat domů, 2001, s.511-516.
- HEJDÁNEK, L. *Ježíš jako výzva*. Souvislosti. Revue pro křesťanskou kulturu, 1, 1990, č.4, s.65.
- LANE, T. *Dějiny křesťanského myšlení*. 1.vyd. Praha, Návrat domů 1996. 288s.
- MCGRATH, A.E. *Historical Theology*. Oxford : Blackwell Publ., 2007, s.133-139.
- MCGRATH, A.E. Soteriologie. In: MCGRATH, A.E. (ed.) *Blackwellova encyklopedie moderního křesťanského myšlení*. 1.vyd. Praha : Návrat domů, 2001, s.483-491.
- MILNE, B. *Know the Truth*. Downers Grove : IVP, 1982, s.164-170.
- PÖHLMANN, H.G. *Kompendium evangelické dogmatiky*. 1.vyd. Jihlava : Mlýn, 2002, s.225-251.
- SMOLÍK, J. *Současné pokusy o interpretaci evangelia*. 2.vyd. Praha : ISE, 1993, s.115-129.
- STOTT, J.R.W. *Kristův kříž*. 1.vyd. Bratislava : Porta Libri, 2003. 464s.

¹⁷ MILNE, B. *Know the Truth*. Downers Grove : IVP, 1982, s.167.